

Güncel Psikoloji ve Sosyoloji Araştırmaları II

Editörler

Cahit ASLAN

İsmail SANBERK

© Copyright 2022

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da Bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-8299-79-3

Kitap Adı

Güncel Psikoloji ve Sosyoloji Araştırmaları II

Editörler

Cahit ASLAN

ORCID iD: 0000-0002-9793-4285

İsmail SANBERK

ORCID iD: 0000-0002-1941-6503

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

PSY023000

DOI

10.37609/akya.2111

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖN SÖZ

Akademisyen Yayınevi yöneticileri, yaklaşık 30 yıllık yayın tecrübesini, kendi tüzel kişiliklerine aktararak uzun zamandan beri, ticarî faaliyetlerini sürdürmektedir. Anılan süre içinde, başta sağlık ve sosyal bilimler, kültürel ve sanatsal konular dahil 2000’i aşkın yayımlamanın gururu içindedir. Uluslararası yayınevi olmanın alt yapısını tamamlayan Akademisyen, Türkçe ve yabancı dillerde yayın yapmanın yanında, küresel bir marka yaratmanın peşindedir.

Bilimsel ve düşünsel çalışmaların kalıcı belgeleri sayılan kitaplar, bilgi kayıt ortamı olarak yüzlerce yılın tanıklarındır. Matbaanın icadıyla varoluşunu sağlam temellere oturtan kitabın geleceği, her ne kadar yeni buluşların yörüngesine taşınmış olsa da, daha uzun süre hayatımızda yer edineceği muhakkaktır.

Akademisyen Yayınevi, kendi adını taşıyan **“Bilimsel Araştırmalar Kitabı”** serisiyle Türkçe ve İngilizce olarak, uluslararası nitelik ve nicelikte, kitap yayımlama sürecini başlatmış bulunmaktadır. Her yıl Mart ve Eylül aylarında gerçekleşecek olan yayımlama süreci, tematik alt başlıklarla devam edecektir. Bu süreci destekleyen tüm hocalarımıza ve arka planda yer alan herkese teşekkür borçluyuz.

Akademisyen Yayınevi A.Ş.

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1	Din Kurumu: Tanımı, Kaynağı ve Dönüşümü Üzerine Tartışmalar	1
	<i>Hüseyin HALİL</i>	
Bölüm 2	Suriye Göçünün Türk Siyasetine Yansımaları: Psiko-Politik Bir Değerlendirme	25
	<i>Haluk YAMAN</i>	
Bölüm 3	Yurtdışında ve Türkiye’de İnternet Bağımlılığı, Sosyal Medya Bağımlılığı ve Oyun Bağımlılığı İlgili Yapılan Güncel Çalışmaların İncelenmesi.....	45
	<i>Özge CANOĞULLARI</i>	
Bölüm 4	Araştırmalar Işığında Ergenlerde Riskli Davranışlar	65
	<i>Gülçin UZUNLAR</i> <i>Serkan DENİZLİ</i>	
Bölüm 5	Belirsizliğe Tahammülsüzlük ile İlgili Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi	113
	<i>Banu SAYINER</i>	

YAZARLAR

Dr. Öğr. Üyesi Özge CANOĞULLARI

Artvin Çoruh Üniversitesi Eğitim
Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik
Danışmanlık AD

ORCID iD: 0000-0003-2867-7948

Dr. Öğr. Üyesi Serkan DENİZLİ

Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi/
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD
ORCID iD: 0000-0002-8623-841X

Arş. Gör. Dr. Hüseyin HALİL

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
Tefsir AD

ORCID iD: 0000-0002-4814-3508

Dr. Haluk YAMAN

Fırat Üniversitesi İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi, Siyaset ve Sosyal
Bilimler AD

ORCID iD: 0000-0001-6536-9042

Uzm. Gülçin UZUNLAR

Uzman Psikolojik Danışman
ORCID iD: 0000-0002-4240-966X

Dr. Banu SAYINER

ORCID iD: 0000-0002-4842-0712

Bölüm 1

DİN KURUMU: TANIMI, KAYNAĞI VE DÖNÜŞÜMÜ ÜZERİNE TARTIŞMALAR

Hüseyin HALİL¹

GİRİŞ

Sosyolojinin pek çok terimi gibi “kurum” da gündelik hayatta çeşitli kavramları adlandırmak için kullanılmaktadır. Örneğin, korunmaya muhtaç çocukların barındıkları yerler, spor kulüpleri birer kurum olarak adlandırılır. Bunların hepsi de kullanıldıkları bağlamda doğrudur, ama sosyolojik açıdan kurum daha farklı bir kavrama işaret etmektedir. Sosyolojik açıdan kurum, kişilerin temel sosyal gereksinimlerini karşılama amacıyla belirli onaylanmış ve birleştirilmiş tarzlarda oynadıkları oldukça sürekli sosyal örüntü, rol ve ilişki yapısıdır. (Fichter, 1992: 125) Daha açık bir şekilde söyleyecek olursak, kurum kurumsallaşmış davranış örüntüleri, süreç ve rolleridir. Bir alanda yerleşik ve kurumsallaşmış davranışlar o alandaki kurumu oluşturur. Örneğin, din kurumu düzenli dinsel davranış çeşitlerinden oluşur, dolayısıyla belli başlı dinsel davranışlar din kurumuna işaret eder. Ellerini açarak dua etmek, kiliseye veya camiye gitmek, selam vermek gibi birçok dini davranış soyut din kurumunun somut gösterimleridir. Benzer şekilde, okula gitmek, kitap okumak, ders anlatmak gibi davranışlar da eğitim kurumunun tezahürleridir.

Din kurumu toplumun dini ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geliştirilen sosyal davranış, rol ve ilişkilerden meydana gelen yapıdır. İnsan; ölüm korkusunu yenme, gelecek kaygısını hafifletme, hayat sıkıntısının üstesinden gelme, yaşamın kaosuna karşı kendini güvene alma, doğal olay ve olguların gizemini açıklama, kısaca tabiatın her türlü olay ve olgusunu kontrol altına alma gereksinimiyle, içkin veya aşkın bir güce inanma ihtiyacı hisseder. İşte din kurumu din dışı varlıkların aşkın olanla ilişkisini organize eden, düzene sokan ve aradaki irtibatı sağlayan eylemler (ayın ve ibadetler) bütününe denir. Başka bir açıdan ise din kurumunun tarifini şöyle yapabiliriz; din kurumu *insanın olağan dışına*

¹ Arş. Gör. Dr., Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tefsir AD, huseyinhalil611990@gmail.com

hayata döndürülmesiyle *aşkın din yerini içkin dine* bırakmıştır. Dinsel ibadetlerin yerini alan seküler eylemler sözde tanrıyı memnun etmek için yapılıyor olsa da, aslında dünyevi sisteme hizmet etmeye başlamış ve ibadetlerin yöneltildiği tanrı seküler sistemin bizzat kendisi haline gelmiştir. Bu bağlamda, dinin seküler topluma ilk hizmeti dini olmayan alanlarda norm koymaktan vazgeçmek ve ilgili alanları uzmanlarına bırakmak olmuştur. Kendi alanına çekilen din, mabet üzerinden halk ile ilişkilerini sürdürmüş, böylece kendine verilen yeni sosyal ve psikolojik misyonu yerine getirmeye çalışmıştır. Toplumla bütünleşmede yetersiz olan yaşlıların yaşadığı gerilimleri çözme görevinin bu mabetlere yüklenmesi, onların yeni işlevlerine birer örnek teşkil eder.

Kehrer'e göre, dine bırakılan bu toplumsal işlevler onun kenarda-köşede kalmadığını, aksine toplumda önemli bir yer işgal ettiğine işaret eder. Dolayısıyla modern dönemle birlikte dünyanın büyüünün bozulması din ve kilisenin kaybolmasına götürmemiş, aksine modern toplumda onların yer ve görevlerinin yorumunun değişmesine neden olmuştur. (Kehrer, Robertson & Durkheim, 1996).

Burada dinin klişe değerlerinin yeni formlar kazanarak modern dünyaya adapte olması söz konusudur. Fakat bu adaptasyon dinin ortadan kalkması anlamına gelmez, daha çok dini formatın değişmesi ve yeni bir içerik kazanması anlamına gelir. Din kurumu, kendisini oluşturan esas elemanları (yüce varlıklara inanç ve onları bazı ibadetler ile memnun etme), modern dönem dahil, daima içinde muhafaza eder. Çünkü bu unsurları kaybetmesi durumunda din olma olgusunu da kaybeder. Dolayısıyla, din kurumu bu unsurları muhafaza etmek şartıyla iç ve dış etkenler sonucu evrimleşmeye müsaittir, hatta değişim onun kaçınılmaz kaderidir. Sonuç olarak, gelecek yeni nesiller ve kitleler din kurumuna yöneltecekleri taze yorum, yaklaşım ve eleştiriler ile onu yeni gelişmelere adapte ederek reforme edecektir.

KAYNAKLAR

- Alıcı, M. (2010). Din antropolojisinin kurucularından James Frazer. *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2 (14), 3-31.
- Bal, H. (2020). *Kurumlar sosyolojisi*. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Berger P. (1993). *Dinin sosyal gerçekliği*. (Ali Coşkun, çev.). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Berger P. (2002). *Dini ve toplumsal kurumların değişimi*. (Adil Çiftçi, çev.). Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Comte, A. (1875). *The Positive Philosophy*. (ed. and trs.by John Stuart Mill). New York: Henry Holt and Company.

- Durkheim, É. (2005). *Dini hayatın ilkel biçimleri*. (Fuat Aydın, çev.). İstanbul: Ataç Yayınları.
- Feuerbach, L. (1881). *The essence of christianity*. (ed. and trs.by Marian Evans). London-Edinburgh: Tübnér & Co., Ludgate Hill.
- Fichter, J. (1992). *Sosyoloji nedir?* çev. (Nilgün Çelebi, çev.). Konya: S.Ü.Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Frazer, J. (2004). *Altın dal*. (Mehmet H. Doğan, çev.). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Gallaher, J. G. (2021). Leo X. *Encyclopedia Britannica*, (15/04/2022 tarihinde <https://www.britannica.com/biography/Leo-X> adresinden ulaşılmıştır)
- Gökberk, M. (1990). *Felsefe tarihi*. Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Güçlü, S. (2017). *Kurumlara sosyolojik bakış*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Halil, H. (2020). İslam'da Rönesans ve reform girişimi: XIX. ve XX. yüzyıl islam modernleşme süreci ve gelinen nokta itibariyle açmazları. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21 (39) , 1009-1058.
- Helden, A. V. (2021). Galileo. *Encyclopedia Britannica*, (15/04/2022 tarihinde <https://www.britannica.com/biography/Galileo-Galilei> adresinden ulaşılmıştır.)
- Kaminsky, H. (1956). Hussite radicalism and the origins olabor 1415–1418. *Medievalia et Human-istica*, 10, 102–30.
- _____ (1967). *A History of the hussite revolution*. Los Angeles: University of California Press.
- Kehrer, Robertson & Durkheim (1996). *Din sosyoloji*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Kottak, C. P. (2002). *Antropoloji*. (Serpil Altuntek ve dğr., çev.). Ankara: Ütopya Yayınları.
- Luckmann, T. (2016). *Görünmeyen din*. (Ali Coşkun, Fuat Aydın & Osman Coşkun, çev.). İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Malinowski, B. (1990). *Büyük, bilim ve din*. (Saadet Özkal, çev.). İstanbul: Kabalcı yayınevi.
- Marx, K. (2009). *Hegel'in hukuk felsefesinin eleştirisi*. (Kenan Somer, çev.). Ankara: Sol Yayınları.
- Müller, M. (1907). *Natural religion*. London & New York: Longmans, Green and Co.
- Otto, R. (1958). *The idea of the holy*. (ed. and trs. by John W.Harvey). London: Oxford University Press.
- Topses, M. D. (2020). *Kurumlar sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Wells, C. (1972). *Man in his world*. (Erzen Onur, çev), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yücekök, A. (1997). *Dinin siyasallaşması*. İstanbul: Afa Yayınları.

Bölüm 2

SURİYE GÖÇÜNÜN TÜRK SİYASETİNE YANSIMALARI: PSİKO-POLİTİK BİR DEĞERLENDİRME

Haluk YAMAN¹

GİRİŞ

21. yüzyılın göçlerini önceki dönemlerden ayıran belirgin özelliği göç hareketlerinin fazlasıyla görünür olmuş olmasıdır. Göçün geçmişine dair yüzyıllarca geriye gitmek mümkünken iki büyük savaşın yaşandığı 1900'lü yıllar dışında göçün fazlasıyla izlendiği ve göç üzerine yapılan çalışmaların arttığı zaman dilimleri 21. yüzyılın içerisinde yer almaktadır. Bu görünürlüğün sebepleri arasında savaş coğrafyalarında yaşanan yıkımların yaratmış olduğu etki ne kadar güçlüyse kitle iletişim araçlarında geline noktanın da en az o kadar etkili olduğu ifade edilebilir. 11 Eylül saldırıları sonrasında başlayan ve Batı'nın top yekün bir seferberlik başlattığı Doğulu topraklardaki insanlara karşı sergilenen uygulamalar yeni göçmenleri fazlasıyla görünür kılmıştır.

11 Eylül saldırılarından Suriye olaylarına kadar geçen süre zarfında da göç olayı fazlasıyla gerçekleşmiştir. Bu göçler bireysel ve kitlesel göçler olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılında patlak veren Suriye olayları sonrasındaki göçlerin çoğu ise toplu göçler şeklinde izlenmiş ve yakın coğrafyaların sınırlarını zorlamıştır. Suriye iç savaşı ve bu olaylara bağlı meydana gelen gelişmeler göçün uluslararası bir gerçek olduğunu yeniden hatırlatmıştır. Batı'nın göç olgusuna yaklaşımının, sınır dışında tutmak üzerine kurgulandığı olaylarda göç ve göçmenler insani olmayan pek çok olaylarla yüz yüze gelmiştir. Suriye'deki savaş ile başlayan göç dalgasından önemli oranda ve belki de birincil düzeyde etkilenen ülke Türkiye olmuştur. Bugün için Türkiye sınırlarında yaşayan göçmenlerinin sayısı milyonlarla ifade edilmektedir. Bu göçmenlere karşı uygulanan politikalar ise Türkiye'nin iç siyasetinde tartışmaları beraberinde getirmiştir.

¹ Dr., Fırat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset ve Sosyal Bilimler AD, hyaman@firat.edu.tr

Türk siyaseti 2018 yılından itibaren ittifaklar şeklinde konsolide edilmektedir. İttifaklar içerisinde farklı tutum ve görüşler olsa da kamuoyuna yansıyan şekliyle Cumhur ittifakı açık kapı politikasını ve sığınmacılara karşı “Ensar” olma anlayışını sergilemekte Millet ittifakı ise misafirliği fazlasıyla uzayan sığınmacılara karşı geri gönderme politikaları üzerinden bir tutum sergilemektedir. Bu tutumun sergilenmesinde Suriyeli sığınmacıların sosyolojik problemlere sebep olduğunun altı çizilmekte ve ekonomik olarak Türkiye Devletine büyük bir yük oluşturdukları ifade edilmektedir. Geri gönderme süreçleri üzerinden yoğun söylemlere imza atan tutumlarda Suriyelilerin ötekileştirildiğine de rastlanmaktadır. Suriyelilerin olumsuz davranışları ve özellikleri yansıtılmakta ve bir öteki psikolojisinin Türk toplumu nezdinde Suriyeliler için oluşmasına katkı sunulmaktadır.

Türkiye’de siyasetin ittifaklar özelinde şekillenmesi ittifaklar içerisinde muhalif seslerin de minimum seviyelere inmesine yol açmıştır. Göçe dair yaklaşımlar bireysellikten öte partiler ve ittifaklar politikası olarak sergilenmektedir. Mülteciler siyasi birer unsur olarak izlenmeye başlamış ve toplumun siyasi tercihleri ve siyasal sosyalleşme süreçleri göç olgusuna yaklaşım üzerinden şekillenmeye başlamıştır. Türkiye’nin iç ve dış politikasının göç perspektifinden eleştirilmesi muhalif cephenin siyasi kimliği içerisinde yer almaya başlamıştır. Türk halkının göç olgusuna ve mülteci/sığınmacılara karşı kaygı ve endişelerinin giderilmesi ise Cumhur ittifakının iç siyasette üstlendiği önemli siyasi görevler olarak belirmiş durumdadır.

KAYNAKLAR

- Ağır, O., Sezik, M. (2015). Suriye’den Türkiye’ye yaşanan göç dalgasından kaynaklanan güvenlik sorunları. *Birey ve Toplum Dergisi*. 5, 9, s. 95-124.
- Ak Parti Grup Toplantısı, (2020). <https://www.youtube.com/watch?v=o8GyTHvT6b8>. (18. 05. 2022 tarihinde alınmıştır).
- Aksu, F., Bayır, D. (2020). Açık kapı politikasından güvenlik tehdidine: Türkiye’de Suriyeli sığınmacılar olgusu. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*. 8, 2, s. 324-356.
- Barkey, H. J. (2014). “*Turkey’s syria predicament*”, *Survival: Global Politics and Strategy*
- CnnTürk, (2019). *Mültecilere yardımları kesmek insanlık dışıdır*. (5 Haziran 2022 tarihinde <https://www.cnnturk.com/video/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-multecilere-yardimlari-kesmek-insanlik-disidir> adresinden alınmıştır).
- CnnTürk, (2022). *Cumhurbaşkanı Erdoğan 1 milyon Suriyelinin geri dönüş projesini açıkladı*. (15. 07. 2022 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=4qhVC28QbSc> adresinden alınmıştır).

- Çevik, A. S. (2016). Suriye'den Türkiye'ye göçün etkileri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5, 2, 80-83.
- Çeviköz, Ü. (2019). 7/6165 Sayılı Yazılı Soru Önergesinin metni. (02.06.2022 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr/Denetim/YaziliSoruOnergesi/241439> adresinden alınmıştır).
- Çeviköz, Ü. (2022). Sığınmacıları iç politika malzemesi haline dönüştürmeye çalışıyorlar. (20. 05. 2022 tarihinde <https://www.indyrturk.com/node/500631/siyaset/chpli-%C3%A7evik%C3%B6z-s%C4%B1%C4%9F%C4%B1nmac%C4%B1lar-%C4%B1-i%C3%A7-politika-malzemesi-haline-d%C3%B6n%C3%BC%C5%9Ft%C3%BCrmeye> adresinden alınmıştır).
- Dağlı, A., Gölcü, A. (2017). Haber söyleminde 'Öteki'yi aramak: Suriyeli Mülteciler örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 28, s. 11-38.
- Dış İşleri Bakanlığı (2013). *Foreign minister Davutoğlu participates in the "Ministerial Meeting of Syria Bordering Countries*. (10.07.2022 tarihinde https://www.mfa.gov.tr/foreign-minister-davutoglu-participates-in-the-_ministerial-meeting-of-syria-bordering-countries.en.mfa adresinden alınmıştır).
- Dış İşleri Bakanlığı. (2019). *Soru Önergesi*. (11.01. 2022 tarihinde <https://www2.tbmm.gov.tr/d27/7/7-6165sgc.pdf> adresinden alınmıştır).
- Dinçer, B. O., Federici, V., Ferris, E., Karaca, S., Kirişçi, K. ve Çarmıklı, Ö. (2013). *Suriyeli mülteciler krizi ve Türkiye: Sonu gelmeyen misafirlik*. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Duruel, M. (2017). Suriyeli sığınmacıların Türk emek piyasasına etkileri, fırsatlar ve tehditler. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3, 2, s. 207-222.
- Ergül, C. (2017). *Başbakan Yardımcısı Akdağ: Suriyeliler İçin Harcanan Toplam Maliyet 84 Milyar 880 Milyon Lira*. (04.04.2022 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/basbakan-yardimcisi-akdag-suriyeliler-icin-harcanan-toplam-maliyet-84-milyar-880-milyon-lira/990509> adresinden alınmıştır).
- Ertan, K.A., Ertan, B. (2017). Türkiye'nin göç politikası. *Contemporary Research In Economics And Social Sciences*, 1, 2, s. 7-39.
- Gül, D. (2022). *Türkiye'de göçmen tartışması: Siyasilerin açıklamaları ırkçılığı tetikliyor mu?*. (08.07. 2022 tarihinde <https://tr.euronews.com/2022/04/25/turkiye-de-gocmen-tart-smas-siyasilerin-ac-klamalar-rkc-l-g-m-tetikliyor> adresinden alınmıştır).
- Gül, D. (2021). *Kılıçdaroğlu, iktidar değişse de Suriyelileri GERİ GÖNDEREMez*. (07.05.2022 tarihinde <https://tr.euronews.com/2021/07/26/prof-dr-yasin-aktay-k-l-cdaroglu-iktidar-degis-se-de-suriyelileri-geri-gonderemez> adresinden alınmıştır).
- Ihlamur, S. G. (2014). Türkiye'nin Suriyeli mültecilere yönelik politikası. *Analiz Ortadoğu Dergisi*, 6, 61, s. 42-46.
- İndependent, (2020). *İYİ Partili Özdağ, Suriyeli mültecilerin gerçek maliyetinin 80 milyar doların üzerinde olduğunu iddia etti*. (05.06.2022 tarihinde https://www.indyrturk.com/node/222946/siyaset/iyi-partili-%C3%B6zda%C4%9F-suriyeli-m%C3%BCltecilerin-ger%C3%A7ek-maliyetinin-80-milyar-dolar%C4%B1n_adresinden alınmıştır).

- Kamu Bülteni. (2019). *Cumhurbaşkanı Erdoğan: Suriyeliler için 37 milyar dolar harcadık*. (15. 05. 2022 tarihinde <https://www.kamubulteni.com/turkiye/cumhurbaşkanı-erdogan-suriyeliler-icin-37-milyar-dolar-harcadik-h11496.html> adresinden alınmıştır).
- Karadağ, A. Tunca, A. Ö. (2018). Suriye'den Türkiye'ye göç: Tehditler ve Fırsatlar. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 28, 2, s. 47-68.
- Karamollaoğlu, T. (2021). *Mülteciler için ne yapılmalı*. (15.04.2022 tarihinde <https://www.facebook.com/HaberturkTV/videos/617044482600802/> adresinden alınmıştır).
- Kılıçdaroğlu, K. (2021). *Parti grup toplantısı* (04.05.2022 tarihinde <https://www.facebook.com/dha/videos/412966157147224/> adresinden alınmıştır).
- Mardin, Ş. (2002). *Türkiye'de din ve siyaset*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Öner, A. Ş. (2016). *Son mu başlangıç mı? Göç çalışmalarında sosyal bir olgu olarak geri dönüş* (küreselleşme çağında göç içerisinde s. 263-285. Ed. I. Öner ve N. A. Öner). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özdağ, Ü. (2021). *Suriyeliler İle ilgili halktan gizlenen bilgileri İfşa Ediyoruz*. (15. 06. 2022 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=nKnXc-OMoIA> adresinden alınmıştır).
- Özdemir, E. (2017). Suriyeli mülteciler krizinin Türkiye'ye etkileri. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(3). s. 114-140.
- Özel İhtisas Komisyonu Raporu. (2018). *Dış göç politikası*. Kalkınma Bakanlığı.
- Ramadan, T. (2014), *"The Syrian maelstrom: How repression, drought & climate change drove the civil war"*. (15.06.2022 tarihinde <http://www.juancole.com/2014/09/maelstrom-repression-climate.html> adresinden alınmıştır).
- Tepealtı, F. (2019). Avrupa Birliğine yönelik Türkiye geçişli (transit) göç hareketleri ve Türkiye'nin düzensiz göç mücadelesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24, 41, s. 125-140.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *TESAM Akademi Dergisi*, 2, 2, s. 29-63.
- Unece (Economic Commission for Europe) (2012). *Measuring hard-to-count migrant populations: Importance, definitions, and categories*, Geneva.

Bölüm 3

YURTDIŞINDA VE TÜRKİYE’DE İNTERNET BAĞIMLILIĞI, SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI VE OYUN BAĞIMLILIĞI İLGİLİ YAPILAN GÜNCEL ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

Özge CANOĞULLARI¹

GİRİŞ

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte internetin kullanımı da artmakta ve internetin sağladığı olanaklar özellikle ergenleri ve gençleri daha fazla çekmektedir. TUİK (2021) ‘in Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması’na göre de her geçen yıl internet kullanım oranının arttığı göze çarpmaktadır. 2020 yılında internet kullanımı 16-74 yaş grubundaki bireylerde %79,0 iken bu oran 2021 yılında %82,6 olmuştur. İnternet, gençler tarafından sosyal medya ve oyun uygulamaları aracılığıyla daha çok kullanılmaktadır. Gençler, internet uygulamalarından biri olan sosyal medyada arkadaşlarıyla iletişim kurmakta, yeni arkadaşlar edinmekte, fotoğraf veya video paylaşımları yapıp fikirleri tartışmaktadır. Aynı zamanda internette oynanan oyunlar keyifli vakit geçirmek veya bazı becerileri geliştirmek için gençler tarafından tercih edilmektedir. Teknolojinin yerinde ve yeterince kullanımı insanlara faydalar sağlasa da bilinçsiz, amacı dışında ve kontrolsüz olarak kullanımı davranışsal bağımlılıklara sebebiyet vermekte ve kişide internet bağımlılığı belirtileri ortaya çıkabilmektedir (Holden, 2001). İnternet bağımlılığı kavramı ilk olarak Goldberg (1996) tarafından oluşturulmuş ve DSM IV bağımlılık kriterleri izlenerek “interneti kullanmak için çok güçlü istek veya dürtü” olarak tanımlanmıştır. Literatür incelendiğinde internet bağımlılığı konusunda çalışmaların sıklıkla yapıldığı, tanımların veya tanı kriterlerinin araştırıldığı görülmektedir. Çalışmalarda internet bağımlısı olarak tanımlanan kişilerin ortak özellikleri; interneti amacından daha uzun süre kullanma, internetle sürekli meşgul olma, internete erişemediğinde yoksunluk belirtileri yaşama, internet kullanımını durdurmaya

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, ozgecanogullari@artvin.edu.tr

üniversitelerde önleyici müdahale tedbirleri uygulanmalıdır. İnternetin, sosyal medyanın ve oyunun erkeklerde daha fazla risk oluşturduğu göz önüne alındığında erkek çocuklarının küçüklüğünden itibaren sosyal veya sportif alanlara yönlendirilmesi koruyucu bir etki yaratabilir.

Aileden, arkadaşlardan ve öğretmenlerden alınan sosyal desteğin bağımlılığı önlemede etkisi göz önüne alındığında aile ve arkadaşlık bağlarını güçlendirici rehberlik çalışmalarının okullarda verilmesi uygun olacaktır. Aynı zamanda kendisini yalnız hisseden, sosyal medyayı gerçek hayatta kuramadığı arkadaşlıkları edinmek için kullanan ergen ve gençlere yönelik sosyal beceri programlarının geliştirilmesi ve okullarda uygulanması bağımlılığı azaltıcı bir etki yaratabilir.

İnternet, sosyal medya ve oyun bağımlılığı ile yapılan çalışmaların çoğunda teknoloji karşısında geçirilen sürenin bağımlılığı artırıcı bir etkisi olduğu görülmektedir. Bu sebeple gençlerin çocuk yaştan itibaren teknolojiyi sınır koyarak kullanmaları, bu konuda anne ve babalara eğitim verilmesi, teknolojinin zararları ile ilgili rehberlik etkinliklerinin planlanması uygun olacaktır.

KAYNAKLAR

- Aktan, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5 (4), 405-421.
- Al-Menayes, J. J. (2015). Dimensions of social media addiction among university students in Kuwait. *Psychology and Behavioral Sciences*, 4 (1), 23-28.
- Andreassen, C. S., Torsheim, T. & Pallesen, S. (2014). Predictors of use of social network sites at work-a specific type of cyberloafing. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 19 (4), 906-921.
- André, F. Broman, N. Håkansson, A., et al. E. (2020). Gaming addiction, problematic gaming and engaged gaming – Prevalence and associated characteristics. *Addictive Behaviors Reports*, 12, 1-7.
- Aslan, E. & Yazıcı, A. (2016). Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve ilişkili sosyodemografik faktörler. *Klinik Psikiyatri*, 19, 109-117.
- Baggio S., Studer J., Dupuis M., Mohler-Kuo M., Daepfen, J. B. and Gmel, G. (2015). Pathological video game use among young Swiss men: The use of monothetic and polythetic formats to distinguish between pathological, excessive and normal gaming. *Journal of Addictive Behaviors, Therapy & Rehabilitation*, 4 (1), 1-9.
- Çar, B., Güler, H. & Konar, N. (2022). The effect of awareness level on digital game addiction. *International Journal of Education*, 14 (1), 105-121.

- Doğan, H., Işıklar, A., & Eroğlu, S.E. (2008). Ergenlerin problemli internet kullanımının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 106-124.
- Doğrusever, C. (2021). Ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin bazı sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 23-42.
- Frangos, C. C., Frangos, C.C. & Kiohos, A. P. (2010) : Internet addiction among Greek university students: Demographic associations with the phenomenon, using the Greek version of young's Internet addiction test. *International Journal of Economic Sciences and Applied Research*, 3 (1), 49-74.
- Hashemian, A., Moghadam, A. D. Delpisheh, A. & Moghadam, A. D. (2014). Prevalence of internet addiction among university students in Ilam: a cross-sectional study. *International Journal of Epidemiologic Research*, 1 (1), 9-15.
- Holden C. (2001). 'Behavioral' addictions: Do they exist? *Science*, 294 (5544), 980-982.
- Hou, Y., Xiong, D., Jiang, T., Song, L., & Wang, Q. (2019). Social media addiction: Its impact, mediation, and intervention. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 13(1). <http://dx.doi.org/10.5817/CP2019-1-4>.
- Griffiths, M. D. (2000). Internet addiction: Time to be taken seriously? *Addiction Research*, 8, 413-418.
- Griffiths, M.D. (2005). A components model of addiction with in a biopsychosocial framework. *Journal of Substance Use*. 10, 191-197.
- Griffiths & et (2015). Working towards an international consensus on criteria for assessing internet gaming disorder: A critical commentary on Petry et al. *Addiction*, 111, 167-178. Doi:10.1111/add.13057.
- Goldberg, I. (1996). Internet Addiction Disorder. Retrieved June 28, 2022 from, <http://www.rider.edu/suler/psycyber/supportgp.html>.
- Gökçearslan, Ş. & Günbatar, M. S. (2012). Ortaöğrenim öğrencilerinde internet bağımlılığı. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2 (2), 10-24.
- Güney, M. & Taştepe, T. (2020). Ergenlerde sosyal medya kullanımı ve sosyal medya bağımlılığı. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 183-190. DOI: <https://www.doi.org/10.46971/ausbid.757713>
- Kemp, S. (2021). *Digital 2021: The latest insights into the 'state of digital'*. (07.08.2022 tarihinde <https://wearesocial.com/uk/blog/2021/01/digital-2021-the-latest-insights-into-the-state-of-digital/> adlı siteden alınmıştır.)
- Kır, İ. & Sulak, Ş. (2014). Eğitim fakültesi öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (51), 150-167.
- Kim, K., Ryu, E., Chon, M.Y. (2006). Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies* 43, 185-192.
- Korkmaz, Ö. & Korkmaz, Ö. (2019). Ortaokul öğrencilerinin oyun bağımlılık düzeyleri, oyun alışkanlıkları ve tercihleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (3), 798-812.

- Kuss, D. J. & Griffiths, M. D. (2011). Online social networking and addiction a review of the psychological literature. *International of Journal Environmenta Research and Public Health*, 8, 3528-3552.
- Kuss, D. J., Griffiths, M. D. & Binder, J. F. (2013). Internet addiction in students: Prevalence and risk factors. *Computers in Human Behavior*, 29 (3), 959-966.
- Lan, N. T. M., Kyesun, L., Dung, V. (2020). Internet addiction among university students and its associated factors: A cross-sectional study among college students in Hanoi, Vietnam. *Systematic Reviews in Pharmacy*, 11(10), 590-596.
- Lee, C. & Kim, O. (2017). Predictors of online game addiction among Korean adolescents. *Addiction Research & Theory*, 25 (1), 58-66.
- Lei, L. and Yang, Y. (2007). Ergen patolojik internet kullanım ölçeğinin geliştirilmesi ve doğrulanması. *Acta Psychologica Sinica*, 39 (04), 688-696.
- Li, W., O'Brien, J. E. & Snyder, S. M. (2016). Diagnostic criteria for problematic internet use among U.S. university students: A mixed methods evaluation. *PLoS ONE*, 11(1), 1-14. doi:10.1371/journal.pone.0145981
- Mahamid, F. A. & Berte, D. Z. (2019). Social media addiction in geopolitically at-risk youth. *Int J Ment Health Addiction*, 17, 102-111. <https://doi.org/10.1007/s11469-017-9870-8>
- Pesen, A. & Şanlı, T. (2018). Ortaokul öğrencilerinde bilgisayar oyun bağımlılığı düzeyinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Online Academic Journal of Information Technology*, 9 (34), 105-117.
- Petry NM, Rehbein F, Gentile DA, et al. (2014). An international consensus for assessing internet gaming disorder using the new DSM-5 approach. *Addiction*, 109,1399-1406.
- Sevindik, F. (2011). *Fırat üniversitesi öğrencilerinde problemli internet kullanımı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi*. Doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Surya, S. R. & Sivakumar, I. (2022). Video game addiction: Gaming disorder among adolescents. *Book Chapter*, <https://www.researchgate.net/publication/360126151>.
- TÜİK (2021). *Hanehalkı bilişim teknolojileri (bt) kullanım araştırması*. (06.08.2022 tarihinde [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(-BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(-BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437) adresinden ulaşılmıştır.)
- Treuer, T., Fabian, Z. & Füredi, J. (2001). Internet addiction associated with features of impulse control disorder: Is it a real psychiatric disorder? *Journal of Affective Disorders*, 66 (2-3), 283.
- Tyagi, D. & Khokhar, M. (2021). Social media addiction among emerging adults. *Re-marking An Analisation*, 6 (6), 80-82.
- Özdemir, Z. (2019). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı. *Beykoz Akademi Dergisi*, 7(2), 91-105
- Xu, Z., Turel, O. & Yuan, Y. (2012). Online game addiction among adolescents: Motivation and prevention factors. *European Journal of Information Systems*, 21, 321-340.
- Valkenburg, P. M. & Peter, J. (2009). Social consequences of the internet for adolescents: A decade of research. *Current Directions in Psychological Science*, 18(1), 1-5.

- Yavuz, O. (2018). Ergenlik döneminde internet bağımlılığının okul başarısı üzerinde etkileri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1056-1080.
- Young, K.S. (1998). *Caught in the Net: How to Recognize Internet addiction and A Winning Strategy for Recovery*. New York, NY: John Wiley and Sons, Inc.
- Young, K.S. (1999). Internet addiction: Evaluation and treatment. *BMJ*, 319.
- Yüksel, R., Kocairi, C. Arslanbaş, H. (2020). Ergenlerde internet bağımlılığını etkileyen faktörler. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 19-28.

Bölüm 4

ARAŞTIRMALAR IŞIĞINDA ERGENLERDE RİSKLİ DAVRANIŞLAR

Gülçin UZUNLAR¹

Serkan DENİZLİ²

GİRİŞ

Araştırmacılar çok uzun yıllardır ergenlik dönemi ve ergen davranışlarını ilgiyle ve çok yönlü olarak araştırmıştır. Tamar'a göre (2005), birçok değişimin yaşandığı ve de geçiş süreci olarak kabul edilen bu dönemde, değişimlere sağlıklı uyum sağlayabilme ve adapte olma ergenin başarması gereken en önemli görevlerden biridir (Akbaş ve Ateş, 2012). Ergenlik, çocukluk ile yetişkinlik arasındaki köprü olarak adlandırılan bir gelişim dönemidir. Gelişim yaşam boyu süren, aile ve kültürden etkilenen bir süreçtir. Çocukluktan erişkinliğe geçişin yaşandığı gelişim döneminde ergenler birçok değişimi bir arada yaşarlar. Suku't'a göre (2009), ergenlik dönemi insan yaşamının önemli dönemlerinden biridir. Bu dönemde yaşanan değişimler bedensel, cinsel ve ruhsal olarak ifade edilebilir. Ergenlik, bireylerin gelişim dönemleri süresince çocukluğun bitiş döneminden itibaren fizyolojik olarak erişkinliğe kadar geçen, 13 - 22 yaşlar arasında kapsayan geniş bir zaman dilimini kapsar. Bu dönem hayatın hiçbir döneminde rastlanılmayacak şekillerde çelişkilerle ve bunalımlarla sürer. Bir bunalım dönemi olmasının yanı sıra kimliğini kazandığı, yaptığı seçimler doğrultusunda kendini geleceğe hazırlamaya başladığı kritik bir dönemdir. *Korkmaz'ın (2011) ifadesine göre, ergen ve genç bireylerin yaş grubu aralıkları farklı kaynaklarda farklı tanımlanmaktadır.* Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), araştırmalarda sağlıklı karşılaştırmalar yapabilmek adına ergen ve genç tanımlarının bir standardizasyonu olmasını gerektiğini ifade etmektedir. DSÖ'nün ergenlik için yaptığı yaptığı yaş grubu tanımına göre, 10-19 yaş grubu "adolesan dönem" (ergenlik dönemi), 15-24 yaş grubu "gençlik dönemi" olarak ifade edilmiş ayrıca yapılan

¹ Uzman Psikolojik Danışman, gulcin.uzunlar@hotmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi/Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, serkan.denizli@ege.edu.tr

KAYNAKLAR

- Akbaş T. ve Ateş F. B. (2012). Ergenlerde görülen kural dışı davranışların aile işlevselliği ve yaşam kalitesi açısından incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 337-35.
- Akeren, İ. (2022). Ergenlerde riskli davranışların yordayıcısı olarak kişilik özellikleri. *Turkish Journal of Educational Studies*, 9(2), 207-227.
- Akman, Y. (2002). Okullarda konsültasyon çalışmaları ve ruh sağlığı konsültasyon modeli. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(18):7-13.
- Alikaşifoğlu, M. (2008). Ergenlerde davranışsal sorunlar. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adolesan Sağlığı II. *Sempozyum Dizisi*. 63: 55-59.
- Alikaşifoğlu, M. ve Ercan, O. (2002). Ergenlerde madde kullanımı. *Türk Pediatri Arşivi*. 37(2): 66-73.
- Alikaşifoğlu, M. ve Ercan, O. (2008). *Ergenlerde riskli davranışlar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları
- Aras Ş., Günay T., Özcan S. ve Orçin E. (2007). İzmir ilinde lise öğrencilerinin riskli davranışları. *Anatolian Journal of Psychiatry*; 8, 186-196.
- Bahar Z., Çavuşoğlu F. (2010). Influence of socioeconomic factors and family social support on smoking and alcohol use among health school students. *International Journal of Caring Sciences*, 3(2), 77-84.
- Balık Okutan S., Arı E., ve Cin F. M. (2017). Riskli davranış gösteren ergenlerde, çocukluk çağı travmaları ile ruhsal durum arasındaki ilişki. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(31), 81-93.
- Bandura, A. (1969). *Principles of behavior modification*. New York: Holt, Rinehart and Winston Inc.
- Barnes, G. M., Farrel, M. P. (1992). Parental support and control as predictors of adolescent drinking, delinquency, and related problem behaviors. *Journal of Marriage and Family*, 54(4), 763-776.
- Basterfield, C., Reardon, R., ve Govender, K. D. (2014). Relationship between constructions of masculinity, health risk behaviors and mental health among adolescent high school boys in Durban, South Africa. *International Journal of Men's Health*. 13(2), 101-120.
- Brooks, T.L., Harris, S. K., Thrall, J. S., ve Woods, E. R. (2002). Association of adolescent risk behaviors with mental health symptoms in high school students. *Journal of Adolescent Health*. 31, 240-246.
- Chartier K. G., Hesselbrock M. N., ve Hesselbrock V. M., Development and vulnerability factors in adolescent alcohol use.
- Clark A. E., Lohéac, Y. (2005). "It wasn't me, it was them!" Social influence in risky behavior by adolescents. IZA DP No. 1573.
- Cenkseven Önder, F., Yılmaz, Y. (2012). Ortaöğretim öğrencilerinde görülen kuraldışı davranışları yordamada yaşam doyumu ve anne-baba stillerinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 12(3), 1737-1748.

- Çavuş, F. Ö., Çavuş. U. Y., ve Görpelioğlu, S. (2017). Ankara ilindeki ergenlerde riskli davranışların sıklığı, dağılımı. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*; 21 (1), 2-16.
- Çavuşoğlu, F. (2009). *Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin madde kullanımına etki eden etmenler ve aileden aldıkları sosyal desteğin etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yayınları.
- Çimen S. (2003). *15-18 Yaş grubu gençlerde "riskli sağlık davranışları ölçeği"nin geliştirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Çok, F., Karaman, N. G., Ercan, H. ve Büyükoztürk, Ş. (2009). *Ergenlikte riskli davranışların yaygınlığının belirlenmesi ve azaltılması: Okul temelli bir proje*. Ankara: TÜBİTAK
- Çelik, D., (2008). *Ergenlik dönemindeki suç davranışlarında algılanan öncüller ve ilişkili düşünce biçimleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi. İstanbul.
- Demirezen E. ve Çoşansu, G. (2005). Adölesan Çağı öğrencilerinde beslenme alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Sted*, 14(8):174-17
- Diken İ. E., Cavkaytar, A., Batu, E. S., Bozkurt, F ve Kurtılmaz, Y. (2011). Effectiveness of the Turkish version of " First step to success program" in preventing antisocial behaviors. *Eğitim bilimleri*. 36,(161), 145-158
- Eneç- Can, F. (2007). *Edirne şehir merkezindeki lise öğrencilerinde riskli sağlık davranışlarının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Trakya Üniversitesi: Edirne.
- Ercan O., (2001). İstanbul lise gençlerinde riskli davranışların sıklığı ve cinsiyete göre dağılımı. *Türk Pediatri Arşivi* 36: 199-211.
- Ergene T., Gençtanırım D., (2014). Riskli davranışlar ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *International Journal of Social Science*, Number: 25, p. 125-138
- Eslek, D., ve Irmak, T. Y. (2022). çocuk cinsel istismarını önlemede "dersimiz: güvenli ilişkiler" programının etkililiğinin değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 89, 1-78.
- Everet, B. G., Schnarrs, P. W., Rosario, M., Garofalo, R. ve Mustanski, B. (2014). Sexual orientation disparities in sexually transmitted infection risk behaviors and risk determinants among sexually active adolescent males: Results from a school-based sample. *American Journal of Public Health*. 104(6), 1107-1112.
- Garnier, H. E., Stein, J. A. (2002). An 18-year model of family and peer effects on adolescent drug use and delinquency. *Journal of Youth and Adolescence*. 31(1), 45-56
- Gençtanırım-Kuru, D. (2010). *Ergenlerde riskli davranışların yordanması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Gençtanırım D. (2014). Riskli davranışlar ölçeği üniversite formu: geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5 (1) , 24-34.
- Gültekin Akduman, G. (2007). *Suçla karışan 12-15 yaş grubundaki çocuklarda akran istismarı ve kendilik algısının karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Gürtepe, A. (2022). *Ergenlerde bağlanma sosyal dışlanma ve riskli davranışların incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Hallfors, D. D., Waller, M. W., Ford, C. A., Halpern, C. T., Brodish, P. H., Iritani, B. (2004). Adolescent depression and suicide risk association with sex and drug behavior. *American Journal of Preventive Medicine*. 27 (3), 224–230.
- Hanhan, A. A. (2012). *Onarıcı disiplin modeli'nin liselerde, akran istismarı ve şiddeti üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Karakaş, H., Öztürk, C. (2009). Sosyal bilişsel teori ile zorbalığa yaklaşım. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*. 2(2), 61-74.
- Kılıç, S. (2010). *Akran istismarının ilköğretim öğrencilerinin okul iklimi algıları üzerindeki etkisi*. Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Kıran Esen, B. (2003). Akran baskısı düzeyleri ve cinsiyetlerine göre öğrencilerin risk alma davranışı ve okul başarılarının incelenmesi. *Türk Psikoloji Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2(20), 17-26.
- Kızılpınar, S. Ç., Çolak, B., Öncü, B. (2019). Ergenlerde intihar bulaşı: Olgu sunumu. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22, 364-368.
- Koçtürk, N., ve Bilge, F. (2018). Tekrarlanan ve bir kez cinsel istismara maruz kalan ergenlerin riskli davranışları. *Eğitim ve Bilim*, 43 (193) 109-119.
- Korkmaz, O. (2011). *Üniversite çağındaki ergenlerin cinsel bilgi, tutum ve davranışları 2008-2010*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Korkmaz Çetin, S., Bildik, T., Eremiş, S., Demiral, N., Özbaran, B., Tamar, M., Aydın, C. (2008). Erkek ergenlerde cinsel davranış ve cinsel bilgi kaynakları: sekiz yıl aralı değerlendirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 19(4):390-397
- Korkut, F. (2004). *Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Körük, S. (2016). *Ergenlerde riskli davranışların güvensiz bağlanma ve algılanan sosyal destek tarafından yordanmasında psikolojik belirtilerin aracı rolü*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Mancini, J. A. and Huebner, A. J. (2004). Adolescent risk behavior patterns: effects of structured time-use, interpersonal connections, self-system characteristics, and socio-demographic influences. *Child and Adolescent Social Work Journal*. 21 (6), 647 -668.
- Ohannessian C. M. and Hesselbrock, V. M. (2007). Do personality characteristics and risk taking mediate the relationship between paternal substance dependence and adolescent substance use? *Addictive Behaviors*, 32, 1852–1862.
- Öngören B. (2020). Ergenlikte öznel iyi oluş ile riskli davranışlar arasındaki ilişki. *Karya J Health Sci.*; 1(2),14-18.
- Öztürk S. (2010). *Ergenlikte madde bağımlılığının projektif testler aracılığıyla incelenmesi*. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk N. (2020). Lise dönemindeki ergenlerin riskli yaşam deneyimleri. *Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*,37, 100-113.

- Palabıyık A. ve Siyez, D. (2009). Günebakan madde bağımlılığını önleme eğitim programının lise öğrencilerinin madde kullanım sıklığı, uyuşturucu maddeler hakkındaki bilgi düzeyleri ve yanlış inanışları ile madde reddetme becerileri üzerindeki etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28), 56-67.
- Pekel Uludağlı, N. ve Sayıl, M. (2009). Orta ve ileri ergenlik döneminde risk alma davranışı: ebeveyn ve akranların rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*. 12 (23), 14-24.
- Sarı, C. (2006). *Lise öğrencilerinde riskli sağlık davranışları*. Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi: İstanbul.
- Savaşçı, B. (2010). *Çocukların cinsel istismarı suçu*. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Siyez, D. M. (2006). Ergenlik döneminde intihar girişimleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 14(2), 413-420.
- Siyez, D. M. ve Aysan, F. (2007). Ergenlerde görülen problem davranışların psiko-sosyal risk faktörleri ve koruyucu faktörler açısından yordanması. *Eğitim Fakültesi Dergisi*. 20(2), 145-171.
- Stickley, A., Koyanagi, A., Koposov, R., Schwab-Stone, M. and Ruchkin, V. (2014). Loneliness and health risk behaviours among Russian and U.S. adolescents: a cross-sectional study. *BMC Public Health*. doi:10.1186/1471-2458-14-366
- Sukut, Ö. (2009). *Lise öğrencilerinde akran istismarı*. Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Şimşek, H., Çöplü, F. (2018). Lise öğrencilerinin riskli davranışlar gösterme düzeyleri ile okula bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (1), 18-30.
- Talu, E. ve Gümüş, G. (2021). Ergenlerde benmerkezci düşünce yapısının riskli davranışlara etkisi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 5(1), 9-21.
- Taş, A., Selvitopu, A., Bora, V. ve Demirkaya, Y. (2013). Meslek lise öğrencilerinin okul terk nedenleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 13(3), 1551-1566.
- Taylı, A. (2008). Eğitim sisteminde önemli bir sorun: okulu bırakma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (30).91-104.
- Telef B. B. (2014). Ergenlerde olumlu ve olumsuz duygular ile riskli davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 22 (2), 591-604.
- Turhan, E., İnandı, T., Özer, C., Akoğlu, S. (2011). Üniversite öğrencilerinde madde kullanımı, şiddet ve bazı psikolojik özellikler. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*. 9(1), 33-44.
- Tuzgöl Dost, M. ve Keklik, İ. (2014). Sürekli kaygı, umutsuzluk ve benlik saygısının ergenlerin riskli davranışlarını yordama gücü. *Elektronik Sosyal Elektronik Bilimler Dergisi*, 13(51), 195-208.
- Uysal, R. ve Bingöl, T. Y. (2014). Ergenlerde risk alma davranışının öz-yeterlik ve farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 573-582.
- Vardar, E., Erzengin, E. (2011). Ergenlerde yeme bozukluklarının yaygınlığı ve psikiyatrik eş tanıları iki aşamalı toplum merkezli bir çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 22, 1-8.
- Yadegarfar, M., Meinhold-Bergmann, M. E. and Ho, R. (2014). Family rejection, social isolation, and loneliness as predictors of negative health outcomes (Depression, su-

- icidal ideation, and sexual risk behavior) Among Thai male-to-female transgender adolescents. *Journal of LGBT Youth*. 11, 347–363.
- Yavuzer Y. (2013). Investigation of Relationship between Aggression and Sociometric Popularity in Adolescents. *Educational Sciences: Theory & Practice* - 13(2), 775-780.
- Yukay Yüksel, M. (2013). An investigation of social behaviors of primary school children in terms of their grade, learning disability and intelligence potential. *Educational Sciences: Theory & Practice* - 13(2), 781-793.
- Yurtsever, Z. (2011). *Üniversite gençlerinde riskli davranışlar*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Bölüm 5

BELİRSİZLİĞE TAHAMMÜLSÜZLÜK İLE İLGİLİ YAPILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Banu SAYINER¹

GİRİŞ

Bireyler yaşamlarının birçok döneminde karar vermek durumunda kalmaktadırlar. Bu kararları verirken ve daha sonra da uygulamaya geçirirken karşılaştıkları problemler kararları uygulamalarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Kişiler karar verme sürecinde belirsizlik durumları yaşayabilmektedirler. Belirsizlik durumları kişilerde stres yaratabilir. Karşılaşılabilecek şartlar tam olarak bilinmediğinde kişi bunu bir tehdit olarak algılayarak, kaygı ve korku sürecine girebilir. Belirsizlik sürecinde istenen ve istenmeyen durumları belirleyip, o yönde kararlar alınması beklenmektedir. Fakat kişilerin belirsizliğin yarattığı olumsuzluklar ile yeterince başa çıkabilecek koşul ve tutumlara sahip olmaması durumunda bazı psikolojik sorunlar oluşabilmektedir. Bu durumda belirsizliğe tahammülsüzlük (BT) kavramı ile açıklanabilmektedir.

İçinde bulunduğumuz pandemi döneminde belirsizlik kavramının hayatımızın önemli bir kısmında yer aldığı hatta yaşamımıza yön verdiği görülmektedir. Kimin, neyi, nerede, nasıl, ne kadar zaman? yapması gerektiğine yönelik olarak sürekli bir belirsizlik durumunun yaşanması bireylerde BT'ye neden olmaktadır. Özellikle ne kadar zaman? sorusunun belirsizliği bireyleri olumsuz etkilemektedir. Bu açıdan konuya bakıldığında, BT kavramının kişilerin yaşamlarındaki etkilerini belirleyerek, bunun yaratabileceği olumsuz tutum ve davranışları saptamak amacıyla bilimsel perspektif açısından yaklaşmanın bir yönteminin de BT ile ilgili yapılmış lisansüstü tezleri incelemek olduğu düşünülmüştür. Tezlere yönelik gerçekleştirilmesi planlanan çalışma için içeriği ve koşullara uyumu nedeniyle bibliyometrik analiz yönteminin kullanılması uygun görülmüştür. Yapılan çalışma ile yaşanan bu süreçte karşılaşılan olumsuz

¹ Dr., banusayiner@gmail.com

tezlerin yapıldıkları enstitü, anabilim dalı ve konularına göre incelendiğinde en çok sosyal bilimler ile eğitim bilimleri enstitüsü bağlamında psikoloji ile eğitim bilimleri alanlarında yığılma gösterdikleri belirlenmiştir. Tezler sayfa sayılarına göre incelendiğinde ağırlıklı olarak yüksek lisans tezleri olduğu için yüksek sayfa sayılarına sahip tezler olmadıkları söylenebilir. Tezlerdeki anahtar kelimeler inceleme başlıklarına yönelik bir fikir oluşturulmasına yardımcı olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında tezlerde en çok kullanılan anahtar sözcükler anksiyete, COVID-19, bilişsel esneklik, belirsizlik, psikolojik iyi oluş olarak belirlenmiştir. Bu çalışmanın literatüründe de belirtildiği gibi, BT konusunda yapılan ilk araştırmaların belirsizlik ve anksiyete konularında gerçekleştirildiğinin vurgulanması ile birlikte yaşanan pandemi sürecinin tezlere yansması da görülmektedir. Tüm bunlara ek olarak, BT ile bilişsel esneklik konusunun birlikte incelenmesi sonucunda da aralarındaki negatif korelasyona dikkat çekilmektedir. Anahtar kelimelerin çeşitliliği ve çalışmalarda örneklem grubuna yönelik olarak BT konusunun sadece klinik alanlarda değil günlük yaşamdaki birçok alanda ve farklı popülasyon gruplarında gerçekleştirildiği söylenebilir. Çalışmanın sonuçlarına göre, Pandemi ile BT alanında yapılan araştırmaların sayısının arttığı ve incelenen konuların da çeşitlilik kazandığı belirlenmiştir. BT ile ilgili olarak eğitim psikolojisi alt alanında çalışmaların yoğunlaştığı gözlenmekle birlikte, işletme, tıp ve sağlığın diğer alanlarında etkileşimine yönelik çalışmaların arttığı gözlenmektedir. Bu bağlamda, elde edilen bulguların belirsizliğe tahammülsüz alanında yapılacak araştırmalara yön vermesi amaçlanmaktadır.

KAYNAKLAR

- Al, U. & Coştur, R. (2007). Türk Psikoloji Dergisi'nin bibliyometrik profili. *Türk Kütüphaneciliği*, 20(2), 142-163.
- Altınpulluk, H. (2018). Türkiye'de artırılmış gerçeklikle ilgili hazırlanan tezlerin bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 8(1), 248-272.
- Aslancı, S. (2022). Araştırma sorgulamaya dayalı öğrenme: Bibliyometrik bir analiz. *Bilimsel Eğitim Araştırmaları*, 6(1), 1-25,
- Aybey, S. (2018). Türkiye'deki din eğitimi çalışmaları bağlamında 'uluslararası yüksek din öğretimi kongresi' (2017) üzerine bibliyometrik analizler. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(10), 415-430.
- Begeny, J. C., Levy, R. A., Hida, R., et al. (2018). Geographically representative scholarship and internationalization in school and educational psychology: A bibliometric

- analysis of eight journals from 2002-2016. *Journal of School Psychology*, 70, 44-63. Doi: 10.1016/j.jsp.2018.07.001
- Bottesi, G., Ghisi, M., Carraro, E., et al. (2016). Revising the intolerance of uncertainty model of generalized anxiety disorder: Evidence from UK and Italian undergraduate samples. *Frontiers in Psychology*, 7, 1-13. Doi: 10.3389/fpsyg.2016.01723
- Bottesi, G., Noventa, S., Freeston, M. H., et al. (2019). Seeking certainty about intolerance of uncertainty: Addressing old and new issues through the Intolerance of Uncertainty Scale-Revised. *PLOS ONE*, 14(2), 1-24. Doi: 10.1371/journal.pone.0211929
- Bredemier, K. & Berenbaum, H. (2008). Intolerance of uncertainty and perceived threat. *Behaviour Research and Therapy*, 46(1), 28-38. Doi: 10.1016/j.brat.2007.09.006
- Broadus, R. N. (1987). Toward a definition of "bibliometrics". *Scientometrics*, 12(5-6), 373-379.
- Budd, J. M. (1988). A bibliometric analysis of higher education literature. *Research in Higher Education*, 28(2), 180-190. Doi: 10.1007/BF00992890
- Budner S. (1962). Intolerance of ambiguity as a personality variable. *Journal of Personality*, 30(1), 29-50. Doi: 10.1111/j.1467-6494.1962.tb02303.x
- Buhr, K. & Dugas, M. J. (2002). The Intolerance of Uncertainty Scale: Psychometric properties of the English version. *Behaviour Research and Therapy*, 40(8), 931-945. Doi: 10.1016/s0005-7967(01)00092-4
- Buhr, K. & Dugas, M. J. (2009). The role of fear of anxiety and intolerance of uncertainty in worry: An experimental manipulation. *Behaviour Research and Therapy*, 47(3), 215-223. Doi: 10.1016/j.brat.2008.12.004
- Carleton, R. N., Sharpe, D., & Asmundson, G. J. G. (2007a). Anxiety sensitivity and intolerance of uncertainty: Requisites of the fundamental fears? *Behaviour Research and Therapy*, 45(10), 2307-2316. Doi: 10.1016/j.brat.2007.04.006
- Carleton, R. N., Norton, M. A. P. J. & Asmundson, G. J. G. (2007b). Fearing the unknown: A short version of the Intolerance of Uncertainty Scale. *Journal of Anxiety Disorders*, 21(1), 105-117. Doi: 10.1016/j.janxdis.2006.03.014
- Carleton, R. N., Fetzner, M. G., Hackl, J. L., et al. (2013). Intolerance of uncertainty as a contributor to fear and avoidance symptoms of panic attacks. *Cognitive Behaviour Therapy*, 42(4), 328-341, Doi: 10.1080/16506073.2013.792100
- Demir, E. & Çelik, M. (2020). Fen bilimleri öğretim programları alanındaki bilimsel çalışmaların bibliyometrik profili. *Türkiye Kimya Dergisi*, 5, 131-182. Doi: 10.37995/jotcsc.765220
- Demirtas, A. S. & Yildiz, B. (2019). Hopelessness and perceived stress: The mediating role of cognitive flexibility and intolerance of uncertainty. *Dusunen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 32, 259-267. Doi: 10.14744/DAJP-NS.2019.00035
- Diem, A. & Wolter, S. C. (2013). The use of bibliometrics to measure research performance in education sciences. *Research in Higher Education*, 54(1), 86-114. Doi: 10.1007/s11162-012-9264-5
- Diodato, V. (2012), *Dictionary of Bibliometrics*. New York: Hawthorne Press, Routledge, Taylor & Francis Group.

- Doğru, M., Güzeller, C. O. & Çelik, M. (2019). Geçmişten günümüze sürdürülebilir kalınma ve eğitim alanında: Bibliyometrik bir analiz. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 42-68. Doi: 10.17984/adyuebd.515009
- Dugas, M. J., Freeston, M. H. & Ladouceur, R. (1997). Intolerance of uncertainty and problem orientation in worry. *Cognitive Therapy and Research*, 21(6), 593-606. Doi: 10.1023/a.1021890322153
- Dugas, M. J., Gagnon, F., Ladouceur, R., et al. (1998). Generalized anxiety disorder: A preliminary test of a conceptual model. *Behaviour Research and Therapy*, 36, 215-226.
- Dugas, M. J., Gosselin, P. & Ladouceur, R. (2001). Intolerance of uncertainty and worry: Investigating specificity in a nonclinical sample. *Cognitive Therapy and Research*, 25(5), 551-558.
- Dugas, M. J., Schwartz, A. & Francis, K. (2004). Intolerance of uncertainty, worry, and depression. *Cognitive Therapy and Research*, 28(6), 835-842. Doi: 10.1007/s10608-004-0669-0
- Dugas, M. J., Hedayati, M., Karavidas, A., et al. (2005). Intolerance of uncertainty and information processing: Evidence of biased recall and interpretations. *Cognitive Therapy and Research*, 29(1), 57-70. Doi: 10.1007/s10608-005-1648-9
- Erbaşı, A. & Erer, B. (2018). 5. Uluslararası meslek yüksekokulları sempozyumundaki bildirilerin bibliyometrik analizi. *Mesleki Bilimler Dergisi*, 7(2), 401-409.
- Fejes, A. & Nylander, E. (2014). The Anglophone international (e) a bibliometric analysis of three adult education journals, 2005-2012. *Adult Education Quarterly*, 64(3), 222-239.
- Freeston, M. H., Rhe'aume, J., Letarte, H., et al. (1994). Why do people worry? *Personality and Individual Differences*, 17(6), 791-802.
- Geçgin, F. M. & Sahranç, Ü. (2017). Belirsizliğe tahammülsüzlük ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal of Education*, 7(4-özel sayı), 739-755. Doi: 10.19126/suje.383737
- Gosselin, P., Ladouceur, R., Evers, A., et al. (2008). Evaluation of intolerance of uncertainty: Development and validation of a new self-report measure. *Journal of Anxiety Disorders*, 22, 1427-1439. Doi: 10.1016/j.janxdis.2008.02.005
- Gökçen, D. & Arslan, M. (2019). Türkçe eğitimi araştırmalarına genel bir bakış: Bibliyometri çalışması. *Journal of Research in Turkic Languages*, 1(1), 39-56. Doi: 10.34099/jrtl.113
- Gülmez, D., Özteke, İ. & Gümüş, S. (2021). Uluslararası dergilerde yayınlanan Türkiye kaynaklı eğitim araştırmalarının genel görünümü: bibliyometrik analiz. *Eğitim ve Bilim*, 46(206), 213-239. Doi: 10.15390/EB.2020.9317
- Hebecci, M. T. & Usta, E. (2015). Türkiye'de harmanlanmış öğrenme eğilimleri: Bir literatür çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(19), 195-219, doi
- Hotamışlı, M. & Efe, D. (2015). Duygusal zekâ ve liderlik ilişkisi bağlamındaki çalışmaların bibliyometrik analiz ile incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi İİBS Dergisi*, 19(1), 101-121.

- Jacoby, R. J., Fabricant, L. E., Leonard, R. C., et al., (2013). Just to be certain: Confirming the factor structure of the Intolerance of Uncertainty Scale in patients with obsessive-compulsive disorder. *Journal of Anxiety Disorders*, 27, 535-542. Doi: 10.1016/j.janxdis.2013.07.008
- Jenkinson, R., Milne, E. & Thompson A. (2020). The relationship between intolerance of uncertainty and anxiety in autism: A systematic literature review and meta-analysis. *Autism*, 24(8), 1933-1944. Doi: 10.1177/1362361320932437
- Kale, M., Karagöz, S. & Nur, İ. (2021). Eğitim ve sosyal bilimler alanında kardeş ilişkileri konusunda tezlerin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 148-160. Doi: 10.17860/mersinefd.822314
- Karadağ, E., Yalçın, M., Çiftçi, K., et al. (2017). Türkiye’de eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme alanındaki bilimsel yayınların atıf analizleri. *Bilgi Dünyası*, 18(1), 9-28.
- Karagöz, B. & Koç-Ardıç, İ. (2019). Ana dili eğitimi dergisinde yayımlanan makalelerin bibliyometrik analizi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), s.419-435.
- Karagöz, B. & Şeref, İ. (2019a). Değerler Eğitimi Dergisi’nin bibliyometrik profili (2009-2018). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 219-246. Doi: 10.34234/ded.507761
- Karagöz, B. & Şeref, İ. (2019b). Okuma alanındaki araştırmaların bibliyometrik özellikler açısından incelenmesi. *Anadili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 781-799. Doi: 10.34234/ded.507761
- Karataş, Z. & Uzun, K. (2018). Belirsizliğe tahammülsüzlüğün yordayıcısı olarak endişe ile ilgili olumlu ve olumsuz inançlar. *Kastamonu Education Journal*, 26(4), 1267-1276. Doi: 10.24106/kefdergi.434169
- Kaya, K. & Deniz, B. (2022). Adli tıp ve adli bilimler alanında yayımlanan lisansüstü tezlerin konu ve araştırma türleri bakımından incelenmesi: Kesitsel analitik araştırma. *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 19(1), 30-37. Doi: 10.5336/forensic.2021-86173
- Khawaja G. N. & Yu, L. N. H. (2010). A comparison of the 27-item and 12-item Intolerance of Uncertainty Scales. *Clinical Psychologist*, 14(3), 97-110. Doi: 10.1080/13284207.2010.502542
- Kilit, Z., Dönmezler, S., Erensoy, H., et al. (2020). Üniversite öğrencilerinde belirsizliğe tahammülsüzlük, endişe ve bilişsel sınav kaygısı ilişkisi. *Ortadoğu Tıp Dergisi*, 12(2), 262-268. Doi: 10.21601/ortadogutipdergisi.741156
- Koç, M. (2022). Türkiye’deki manevi danışmanlık ve rehberlik çalışmaları bağlamında “maneviyat psikolojisi sempozyumları” (2014-2018) üzerine bibliyometrik analizler. *Türk Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, 5, 129-171. Doi: 10.56432/tmdrd.1117128
- Korkman, H. & Çolak, T.S. (2021). Investigation of the relationship between Covid-19 fear and intolerance of uncertainty and generalized anxiety disorder. *International Online Journal of Education and Teaching*, 8(1), 418-434.
- Kosmützky, A. & Krücken, G. (2014). Growth or steady state? A bibliometric focus on international comparative higher education research. *Higher Education*, 67(4), 457-472. Doi: 10.1007/s10734-013-9694-9

- Koza-Çiftçi, Ş. Danişman, Ş., Yalçın, M., et al., (2016). Map of scientific publication in the field of educational sciences and teacher education in Turkey: a bibliometric study. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 16, 1097-1123. Doi: 10.12738/estp.2016.4.0009
- Köse, M. (2021). Pedagojik alan bilgisine yönelik bibliyometrik bir araştırma: 1987-2020 yılları arasında yapılan çalışmaların analizi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(3), 2217-2250.
- Kurtulus, M. A. & Tatar, N. (2021). A bibliometrical analysis of the articles on environmental education published between 1973-2019. *Journal of Education in Science, Environment and Health*, 7(3), 243-258. Doi: 10.21891/jeseh.960169
- Kurtuluş, M. A. & Bilen, K. (2021). A bibliometric analysis on nature of science: A review of the research between 1986-2019. *Scientific Educational Studies*, 5(1), 47-65. Doi: 10.31798/ses.941238
- Kurtuluş, M. A. & Tatar, N. (2021). An analysis of scientific articles on science misconceptions: A bibliometric research. *Ilkogretim Online- Elementary Education Online*, 20(1), 192-207. Doi: 10.17051/ilkonline.2021.01.022
- Kurtuluş- Üstün, B. & Oğuz-Namdar, A. (2022). Sınıf öğretmenliği bilim dalında 1998-2017 yılları arasında üretilen tezlerin eğilimleri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 572-600. Doi: 10.17240/aibuefd.2022...-80732
- Küçükkömürler, S. (2017). Belirsizliğin psikolojik etkileri, *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(10), 329-344. Doi: 10.7816/nesne-05-10-07
- Ladouceur, R., Talbot, F. & Dugas, M. J. (1997). Behavioral expressions of intolerance of uncertainty in worry: Experimental findings. *Behavior Modification*, 21(3), 355-371. Doi: 10.1177/01454455970213006
- Lauriola, M., Mosca, O. & Trentini, M., et al. (2018). The Intolerance of Uncertainty Inventory: Validity and comparison of scoring methods to assess individuals screening positive for anxiety and depression. *Frontiers in Psychology*, 9(388). Doi: 10.3389/fpsyg.2018.00388
- MacLeod, A. K., Williams, J. M. G. & Bekerian, D. A. (1991). Worry is reasonable: The role of explanations in pessimism about future personal events. *Journal of Abnormal Psychology*, 100(4), 478-486.
- Mutlu, N., Bayram, B. & Taçyıldız, Y. (2020). Sosyal bilgiler öğretiminde öğretim teknolojisi kullanımı ile ilgili tezlerin incelenmesi. *Asya Studies-Akademik Sosyal Araştırmalar*, 4(Özel Sayı-1), 29-38. Doi: 10.31455/asya.809674
- Nergiz, H. & Nergiz, S. F. (2021). Çocuk, ergen veya gençlerde dijital oyun bağımlılığını araştıran ulusal lisansüstü tezlerin incelemesi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 9(23), 53-70.
- Norton, P. J. (2005). A psychometric analysis of the intolerance of uncertainty scale among four racial groups. *Anxiety Disorders*, 19, 699-707. Doi: 10.1016/j.janx-dis.2004.08.002
- Özçınar, H. (2017). Hesaplamalı düşünme araştırmalarının bibliyometrik analizi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 7(2), 149-171.

- Özkaya, A. (2018). Bibliometric analysis of the studies in the field of mathematics education. *Educational Research and Reviews*, 13(22), 723-734. Doi: 10.5897/ERR2018.3603
- Özteke-Kozan, H. İ. (2020). Okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi: 1980-2019 okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi: 1980-2019. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(1), 1-28.
- Palaz, T. (2021). Global citizenship and education; A bibliometric research. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 6(16), 1907-1947. Doi: 10.35826/jetsae.416
- Parmaksız, İ. (2021). Erişkin dönemde belirsizliğe tahammülsüzlük üzerinde otomatik düşünceler ve stresle başa çıkma mekanizmalarının etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(Ek 1), 1-11. Doi: 10.18863/pgy.850699
- Piciotti, C., Riemann, B. C. & Abramowitz, J. S. (2021). Intolerance of uncertainty and obsessive-compulsive disorder dimensions. *Journal of Anxiety Disorders*, 81, 1-8. Doi: 10.1016/j.janxdis.2021.102417
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics. *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349.
- Sadan Ş. & Ayas, T. (2021). Nomofobi konusu üzerine çalışılmış lisansüstü tezlerin yapısal incelemesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 8(2), 1-22.
- Sarı, S. & Dağ, İ. (2009). Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği, Endişe ile İlgili Olumlu İnançlar Ölçeği ve Endişenin Sonuçları Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması, geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 261-270.
- Sarıçam, H. Erguvan, F. M., Akın, A., et al. (2014). Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12) Türkçe formu: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Route Educational and Social Science Journal*, 1(3), 148-157.
- Schui, G. & Krampen, G. (2010). Bibliometric analyses on the emergence and present growth of positive psychology. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 2(1), 52-64. Doi: 10.1111/j.1758-854.2009.01022.x
- Sengupta, I. N. (1992). Bibliometrics, informetrics, scientometrics and librametrics: An overview. *Libri*, 42(2), 75-98.
- Sezer, H. N. & Alabay, E. (2018). Türkiye'de özdüzenleme ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(74), s. 367-384.
- Sönmez, Ö. F. (2020). Bibliometric analysis of educational research articles published in the field of social study education based on Web of Science database. *Participatory Educational Research*, 7(2), 216-229. Doi: 10.17275/per.20.30.7.2
- Şeref, İ. & Karagöz, B. (2019). Türkçe eğitimi akademik alanına ilişkin bir değerlendirme: Web of Science veri tabanına dayalı bibliyometrik inceleme. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 213-231. Doi: 10.31464/jlere.578224
- Tantan-Ulu, Ş. & Yaka, B. (2020). Kaygı, belirsizliğe tahammülsüzlük ve karar verme arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 21(1), 89-100. Doi: 10.12984/egedfd.661965

- Tosuntaş, Ş. B., Emirtekin, E. & Süral, İ. (2019). Eğitim ve öğretim teknolojileri konusunda yapılan tezlerin incelenmesi (2013-2018). *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 9(2), 277-286. Doi: 10.5961/jhes.2019.330
- Turna, Ö. & Polat, M. (2015). Eğitimde disiplinlerarası yaklaşımın kullanıldığı tezlerin analizi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 35-55. Doi: 10.7822/omuefd.34.1.3
- Tur-Porcar, A., Mas-Tur, A. , Merigó, J. M., et al. (2018). A bibliometric history of the Journal of Psychology between 1936 and 2015. *The Journal of Psychology*, 152(4), 199-225, Doi: 10.1080/00223980.2018.1440516
- Uzun, K., Gönültaş, O. & Akın, M. S. (2020). Ergenlerin aleksitimi düzeylerinin yordayıcıları olarak belirsizliğe tahammülsüzlük ve akılcı olmayan inançlar. *Humanistic Perspective*, 2(2), 191-211.
- Vadivel, B., Azadfar, Z., Talib, M. A., et al. (2022). Intolerance of Uncertainty Scale-12: Psychometric properties of this construct among Iranian undergraduate students. *Frontiers in Psychology*, 13, 1-8. Doi: 10.3389/fpsyg.2022.894316
- Yang, Z. (2013). Psychometric properties of the Intolerance of Uncertainty Scale (IUS) in a Chinese-Speaking Population. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 41, 500-504. Doi: 10.1017/S1352465812000975
- Yıldız, B. & Güllü, A. (2018). Belirsizliğe tahammülsüzlük ile aleksitimi arasındaki ilişki ve bazı sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 113-131.
- Yıldız, B. & Güllü, A. (2019). Duygu düzenleme süreçleri ve aleksitimi arasındaki ilişkide belirsizliğe tahammülsüzlüğün aracı rolü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(69), 201-217. Doi: 10.1755.esosder.425972
- Yılmaz, K. (2021). Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sistematik derleme, meta değerlendirme ve bibliyometrik analizler. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1457-1490.
- Zyoud, S. H., Sweileh, W. M., Awang, R., et al. (2018). Global trends in research related to social media in psychology: Mapping and bibliometric analysis. *International Journal of Mental Health Systems*, 12(4), 1-8. Doi: 10.1186/s13033-018-0182-6